

Verder met “Geloven in Enschede”.

De tweede en derde notities van de stuurgroep zijn door veel verschillende raden, wijken, commissies besproken. Deze reacties geven een beeld van de opvattingen die er leven in de PGE over de mogelijkheden om een gezonde protestantse kerk te krijgen. Op basis van de reacties kunnen er drie conclusies getrokken worden, die breed gedeeld worden:

Conclusies

1. De missie “geloven in Enschede” wordt breed gedeeld en biedt mogelijkheden om de PGE een duidelijker profiel te geven. De missie moet wel verder worden uitgewerkt en geconcretiseerd. Twee voorbeelden:

- Er zijn door velen in discussies voorbeelden gegeven hoe de PGE zichtbaarder kan worden, variërend van verbetering van de website (www.geloveninenschede.nl), en verbreding van doelgroep van Vorming en Toerusting, tot een herkenbare participatie in sociale activiteiten en “geloofscursussen”.
- In de ambtsvergadering werd bijvoorbeeld duidelijk dat “presentie” wordt geassocieerd met het Citypastoraat en Huis van Verhalen, maar niet met wat er op dit moment in de wijkkerken gebeurt.

De verandering van de PGE is daarmee niet alleen een kwestie van reorganisatie, maar ook het vernieuwen van de protestantse kerk in Enschede.

2. De huidige situatie is niet meer te handhaven (“niets doen is geen optie”). Financieel is het niet op te brengen en het College van Kerkrentmeester heeft nogmaals de urgentie benadrukt om het aantal kerkgebouwen te verminderen. Even belangrijk zijn de signalen van verschillende kanten dat met de huidige organisatie het niet mogelijk is invulling te geven aan de missie, en zelfs het minimum niveau van kerk-zijn op wijkniveau onder druk staat.

3. Voor de PGE is een nieuwe organisatie nodig, waarbij de Algemene Kerkenraad versterkt wordt, er vier wijken zijn die samenvallen met de stadsdelen, het team van predikanten opereert als werkteam, en er meer projectmatig gewerkt moet worden. Ook bij deze conclusie geldt dat niet van alle elementen een duidelijk beeld is ontstaan. Met name de rol van de wijkraden is voor velen onduidelijk.

Netelige kwesties

Naast deze breed gedeelde conclusies, zijn er ook een aantal onopgeloste kwesties. In de ambtsdragersvergadering werden er vijf genoemd. Ik noem ze hier met de conclusies, uit het verslag van deze dag:¹

1. Oecumene

Oecumene kan geconcretiseerd worden op basis van deze eerste verkenning. Dat is relatief onafhankelijk van kwesties rond gebouwen.

2. Presentie

In de discussie werden een groot aantal voorbeelden van partners genoemd. Herkenbare activiteiten zijn nu Huis van Verhalen, City pastoraat, maar het is opvallend dat deze niet verankerd zijn in de dominante beleving van kerkzijn (zondagsdienst in wijkkerk).

3. Organisatie.

Er is veel onduidelijkheid over de ‘werking’ van de nieuwe structuur op het punt van de taken van de wijkraden, de taakverdeling tussen AK en wijkraden en over

---

¹ Zie voor een onderbouwing van deze conclusies het verslag van de dag.

de wijze waarop besluiten tot stand zullen komen. Voor een goede besluitvorming is het nodig dit verder te verhelderen.

4. Gebouw(en)

Gebouwenkeuze is meer dan alleen een financiële kwestie. Om geloofwaardig besluiten te kunnen nemen over gebouwen, moet er een relatie gelegd worden tussen de visie en de gebouwen (waarbij visie waarschijnlijk ook vertaald moet worden in doelstellingen).

Bij (kerk)gebouwen moet creatiever nagedacht worden dan alleen in termen van ons huidig idee van een kerkgebouw als een kerkzaal en een paar bijzalen.

5. Gemeenschap

Er zijn binnen de wijkkerken een groot aantal concrete voorbeelden van activiteiten die helpen de gemeenschap te versterken. Het is van belang dat die doorgaan en dat die ook gebruikt worden voor versterking van gemeenschap als mensen naar andere kerk verhuizen.

Bedreigingen

In elk veranderingsproces ontstaan bedreigingen die er toe leiden dat de verandering stagneert, de organisatie de verkeerde kant op gaat, teveel mensen vergaderen en te weinig mensen nog toekomen aan het “echte” werk, er alleen maar veranderd wordt zonder dat de opbrengsten duidelijk zijn. In de discussie over de 2^e en 3^e notities zijn drie van dergelijke bedreigingen gesignaleerd.

De **eerste bedreiging** is dat mensen afhaken vanwege de verandering. Sommigen vrezen dat de afstand te groot wordt tussen huis en kerkgebouw (het “rollatorargument”), maar terecht is hierop geantwoord dat ook nu afstanden groot zijn, en dat mensen die slecht ter been zijn ook nu niet zonder hulp bij de viering kunnen komen. Een belangrijker argument is dat door de verandering het gemeenschapsgevoel in de knel komt. In de ambtsdragersvergadering is daarom als conclusie geformuleerd dat bij het veranderingsproces er door AK en wijkkerkenraden gebruik gemaakt moet worden van de bestaande mogelijkheden voor gemeenschapsvorming.

De **tweede bedreiging** is de keuze tussen scenario 1 en scenario 4. In de omschrijvingen dreigt deze tegenstelling zelfs verengd te worden tot één kerkgebouw versus vier wijkkerken. Dit is een onvruchtbare tegenstelling die voor een deel lijkt voort te komen uit een gebrek aan tijdsperspectief: scenario 1 is niet binnen 1 jaar te realiseren, terwijl scenario 4 in de nabije toekomst tot vergelijkbare organisatorische problemen leidt als die de PGE nu heeft. Voor een deel lijkt de tegenstelling voort te komen uit risico-mijdend gedrag (waarbij onduidelijk is wat de winst daarvan is) versus de ruimte te zoeken voor *echte* vernieuwing (waarbij die niet altijd concreet gemaakt wordt/kan worden). De tegenstelling is vooral onvruchtbaar omdat binnen elk van scenario's gewerkt moet worden aan een verandering van de PGE, waarvan de uitkomst niet één van de scenario's hoeft te zijn. Gezien de complexiteit van het veranderingsproces (zie volgend punt) kan de toekomstige PGE niet op basis van een blauwdruk worden gerealiseerd.

De **derde bedreiging** is de complexiteit van de verandering. Zoals hierboven en in de discussiebijdragen duidelijk is geworden, moet de PGE op vele fronten veranderen: verandering van wijkgrenzen, invulling geven aan de missie, omvorming Gemeenschappelijk Predikanten Overleg in een werkteam, opzetten van projectwerk, opzetten van taakgroepen, verandering van wijkkerkenraden, oplossen van de “gebouwenkwesitie”, anders werken van de Algemene Kerkenraad, versterking van de oecumene. Waarbij door velen gevoeld wordt dat “alles met alles samenhangt” en je voordat je het ene kunt doen er altijd iets anders is dat af moet zijn. In de ambtsdragersvergadering is nadrukkelijk gevraagd aan de AK om niet af te wachten, maar leiding te geven. Ook is daar geconcludeerd dat de PGE het aan moet durven om te leren en te experimenteren: niet alles wat we in gang zetten hoeft meteen te lukken. Niet alles wat de

komende jaren mogelijk zal worden, hoeft nu al duidelijk te zijn. Door de stuurgroep is voorgesteld om een implementatiecommissie in te stellen, met professionele begeleiding. De taak van de implementatiecommissie is zeer zwaar, gezien de agenda die is ontstaan in de discussies (zie volgend hoofdstuk).

Als er een implementatiecommissie ingesteld wordt, zal er een goed evenwicht moeten worden gevonden tussen de uitvoerende taken van deze commissie en de beleidsbepalende taak van de AK. In ieder geval zal de AK zich zeer bewust moeten zijn dat hij per direct meer dan voorheen richting moet geven aan de PGE. Leden van de AK moeten bereid zijn actief mee te werken aan het veranderingsproces. Dat kost meer dan één avond per maand.

Agenda

De discussies over de tweede en derde notitie van de stuurgroep hebben een hele reeks van consequenties, die in de vele discussies naar voren zijn gekomen, soms in een eerste vorm zijn uitgewerkt, soms alleen voorzichtig geopperd, maar de komende jaren wel de agenda zullen bepalen. Om leiding te kunnen geven aan het veranderingsproces zal de AK zich uit moeten spreken over de agenda van onderwerpen.

De lijst is lang, en het is vanzelfsprekend dat er prioriteiten gesteld moeten worden. Sommige onderwerpen zijn urgent, andere zijn al in gang gezet, weer andere moeten van de grond af opgebouwd worden.

1. Gebouwen.

De PGE heeft op dit moment de beschikking over zeven gebouwen, op diverse locaties in de stad. Elke wijkgemeente heeft een eigen gebouw, of deelt een gebouw. Kosten van de gebouwen zijn te hoog. De notitie stelt voor om 1 a 2 kerkgebouwen te realiseren in het centrum van de stad en vier wijklocaties.

reacties op notitie

In de ambtsdragersvergadering is geconcludeerd dat het voor goede besluitvorming nodig is om een relatie te leggen tussen de missie 'geloven in Enschede' en de gebouwen, en dat daarbij niet alleen gedacht moet worden in termen van de klassieke kerkgebouwen.

Door de kerkrentmeesters is in de discussie wederom naar voren gebracht dat de kosten van de huidige gebouwen hoog zijn, en dat de komende jaren de onderhoudskosten zeer fors zijn.

Door het GPO zijn eerste modellen ontwikkeld voor een centraal kerkgebouw voor de PGE.

status: urgent

Dus:

Eind dit jaar moet er een beargumenteerd voorstel liggen van de AK (!) voor reductie en vernieuwing van kerkgebouwen en wijklocaties, dat

- aansluit bij de missie van de PGE en organisatie zoals verwoord in de notitie, dan wel ruimte geeft om deze missie verder in te vullen;
- op termijn leidt tot een aanzienlijke reductie van de gebouwkosten,
- ruimte biedt voor verschillende vormen van kerk-zijn, variërend van zondagochtendkerkdiensten tot koffie-ochtenden, van rommelmarkt tot orgelconcert,
- een duurzame oplossing biedt.

Actie: Instellen van adviescommissie van 3 leden om voorstel voor te bereiden.

2. Organisatie

2.1 Predikanten, GPO

De predikanten werken in het GPO in toenemende mate samen en hebben onderling taken op stedelijk niveau verdeeld. Zij worden ondersteund in het proces tot vorming van een werkteam, waarbij zij gezamenlijke verantwoordelijkheid delen voor het predikantenwerk in de PGE en taken verdelen naar competentie en capaciteit.

Status: in ontwikkeling. Voor elke situatie noodzakelijk.

Actie: Ontwikkeling door laten gaan. Aan de predikanten vragen om een overzicht te maken van de huidige werkwijze en de stappen die nodig zijn om te komen tot een werkteam.

2.2 Ontwikkeling AK

Zie onder bedreigingen. Van de AK wordt verwacht dat hij actief leiding geeft aan het veranderingsproces. Dat vereist dat de AK zich omvormt van een overlegvergadering tussen wijken naar een bestuur van de PGE, met daarbij behorende werkwijzen en taakverdelingen.

Status: urgent.

Actie: In de gegeven situatie kan de AK niet anders, maar hij zal deze verandering niet in één keer kunnen maken. Het is wenselijk dat hij hierbij professioneel ondersteund wordt.

2.3 Ontwikkeling van wijkraden

reacties op startnotitie

Het is nog onvoldoende duidelijk in welke mate de wijkraden zullen verschillen van de huidige wijkkerkraden en welke rol zij moeten spelen. De keuze voor wijken die samenvallen met de stadsdelen suggereert dat het om meer gaat dan het organiseren van 'gemeenschap'. Het gaat ook om present zijn in de wijk²

De uitgangspositie voor de wijkraden is zeer verschillend:

- Apostel Thomaskerk wijkgemeente overlapt geheel met wijk West
- Verrijzeniskerk en OGH vormen samen wijk Zuid
- Vredeskerk en (deel) Detakerk vormen samen wijk Oost
- Opstandingskerk, (deel) Detakerk, en Lonneker vormen samen wijk Noord.

Status: in beginstadium.

Actie: Gesprekken met wijkkerkraden over hun rol in het veranderingsproces, hoe zij hun rol als wijkraad willen en kunnen invullen, en hoe zij invulling kunnen en willen geven aan de missie van "geloven in Enschede". Onderdeel van dit veranderingsproces is het opstellen van werkdocumenten, maar even belangrijk zijn de activiteiten die vanuit de wijken worden ondernomen.

2.4 Taakgroepen en projecten

Voor het organiseren van taken en activiteiten die (op termijn) onder de verantwoordelijkheid van de AK vallen en het uitvoeren van tijdelijke werkzaamheden stelt de stuurgroep voor om

---

² 'Presentie' is een term met theologische inhoud, die daardoor voor sommigen een hele specifieke betekenis heeft ('er zijn voor diegenen die jouw nodig hebben') en voor anderen (soms zonder de theologische bagage/ballast) een bredere ('zichtbaar zijn in de wijk en mensen weer bij de kerk betrekken')

taakgroepen in te stellen en projecten te formuleren. In reacties en in discussies is zeer beperkt gereageerd op deze suggestie, maar wel positief.

Status: In ontwikkeling. De suggestie van de stuurgroep sluit aan bij het eerder door de AK geformuleerde beleid om stedelijke werkgroepen te formeren.

Acties: Doorgaan met stedelijke werkgroepen en deze omvormen tot taakgroepen, zoals bedoeld door de stuurgroep. Taakgroepen vragen om activiteiten expliciet te formuleren *en te organiseren* vanuit de missie “geloven in Enschede”.

Taakgroepen de ruimte geven om te experimenteren en een goede vorm te vinden, al dan niet vanuit of resulterend in werkdocumenten.

Daarbij gebruik maken van de bestaande projecten Citypastoraat, diaconaat en jeugdwerk om te leren hoe deze projecten georganiseerd, geëvalueerd en bestuurd kunnen worden.

2.5 Algemeen

Voor de organisatorische veranderingen is het wenselijk om professionele ondersteuning in te huren. Deze zal de verschillende onderdelen van de PGE moeten begeleiden in het veranderingsproces. De AK kan zich voor de uitvoering van het veranderingsproces laten bijstaan door een implementatiecommissie, die zich bijvoorbeeld richt op de formele implicaties van de veranderingen (bestuursmodel, werkdocumenten, organisatiestructuur, besluitvormingsprocessen (zie ook verslag ambtsdragersvergadering)).

Status: urgent

Acties

Zoeken en aanstellen van professionele ondersteuning

Zoeken en instellen van implementatiecommissie

3. Oecumene

Op wijkniveau en in projecten zijn er verschillende vormen van oecumenische samenwerking. In de ambtsdragersvergadering is een eerste aanzet gegeven voor het uitwerken van een beleid voor oecumene, met doelstellingen, partners en mogelijke activiteiten.

Status: niet urgent

Actie: Bezien of er op dit moment enthousiasme, mogelijkheden en mensen zijn die willen en kunnen werken aan een systematisch oecumenisch beleid. Continueren van bestaande oecumenische activiteiten

4. Presentie

Situatie. Er zijn een aantal concrete projecten die met “presentie” geassocieerd worden, zoals het City pastoraat en Huis van Verhalen. De PGE heeft een project diaconie geformuleerd. In de ambtsdragersvergadering is geconcludeerd dat op wijkniveau de PGE weinig zichtbaar is en dat de verbinding tussen “presentie”activiteiten en zondaaglijks kerkzijn miniem is.

Status: in ontwikkeling

Actie: Overleggen met de taakgroep diaconie en diaconaal predikant welke mogelijkheden er zijn om het idee van presentie verder te concretiseren.

Overleggen met wijkkerkenraden/wijkraden op welke manier huidige “presentieactiviteiten” plaatsvinden en hoe zij als wijkraad “present” in de wijk kunnen zijn.

5. Gemeenschap

Huidige PGE is een verzameling van sterke gemeenschappen binnen wijkkerken, met enkele dwarsverbanden via stedelijke commissies. Daarnaast kennen veel PGE-leden leden uit andere wijken via het werk, koor, hobbies, familiebanden, sport etc.

Status: Urgent

5.1 Actie: Benoemen, zoeken, organiseren van gezamenlijke activiteiten tussen en met wijken die gemeenschap versterken.

Zorgen dat werk van taakgroepen zichtbaar wordt.

Alle communicatie wordt op dit moment wijksgewijs georganiseerd. Alleen Samenspraak functioneert als gezamenlijk medium, maar is ook wijksgewijs ge????

5.2 Actie: Versterken van de gezamenlijk identiteit, door een duidelijk logo, een gezamenlijke website (www.geloveninenschede.nl; www.pge.nl), evt sublogo's

Samenvatting

Onderwerp	Status	Acties
1. Gebouwen	Urgent	Instellen adviescommissie
2.1 GPO	In ontwikkeling	Tussentijdse evaluatie
2.2 AK	Urgent, beginstadium	Professionele ondersteuning, Opstellen werkdocument
2.3 wijkraden	Beginstadium	Gesprekken met wijkkerkenraden
2.4 taakgroepen en projecten	In ontwikkeling	Vragen werk te organiseren vanuit missie en nieuwe organisatie. Experimenteren en leren van ervaringen
2.5 ondersteuning	Urgent	Aanvragen van professionele ondersteuning Instellen implementatiecommissie
3. Oecumene	Niet -urgent	Bezien van mogelijkheden om systematisch beleid te ontwikkelen
4. Presentie	In ontwikkeling	Overleggen met diaconie over invulling Overleggen met wijkraden over invulling
5.1 Gemeenschap	Urgent	Organiseren van gezamenlijke activiteiten
5.2 Communicatie	Urgent	Creëren van één website, heldere logo's etc.